

ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ ДИНАМІКИ ГАЛУЗЕЙ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

(Рецензія на монографію: В. М. Новіков, А. Г. Гвелесіані, В. В. Черніченко
«Емпіричні дослідження проблем соціальної стабільності (на прикладі інститутів
місцевого фінансування та житлових програм)». Київ: Наукова думка, 2024. 48 с.).)

Контури проблеми стабільності соціальної сфери України в умовах невизначеності стану національної економіки залишаються нечіткими. Розробка стратегії та тактики сталого зростання соціальних галузей в кризових умовах не мають прямих аналогів у програмах зарубіжних країн та міжнародних організацій. Проте сам факт появи цієї тематики у колі соціально-економічних завдань, з якими зіткнулась науковці, свідчить про складність питань, що стоять перед країною у період воєнного стану. За теоретичну основу дослідження взято підвалини інституціональної теорії і методології інституціонального механізму, які найбільшою мірою відповідають вирішенню таких цілей як погодження та взаємодія складових елементів інституціонального середовища соціальної сфери. У склад функцій інституціонального механізму включено регулювання норм економічних відносин з метою вибору суб'єктами соціальної діяльності стратегій поведінки, що відповідають вимогам сталої динаміки соціальних галузей. Необхідно відмітити труднощі предметного і статистичного аналізу теми дослідження. Соціальна сфера й механізм її функціонування представлені розгалуженою галузевою специфікою, ринковими і бюджетними методами регулювання, різними рівнями управління та фінансування від державного до місцевого і територіального самоврядування.

Тим не менш авторам вдалося повноцінно представити предмет дослідження, взявши для обґрунтування своїх висновків, по-перше, найбільш гостроактуальну соціальну проблематику — житлове забезпечення, яка охоплює співвідношення ринкових та бюджетних механізмів задоволення потреб населення у житлі. По-друге, — систему місцевих бюджетів, що дало можливість виявити інерційність і навіть стійкий дефіцит ресурсного забезпечення соціальної сфери, що уможливили представити регіональну диференціацію порогових значень фінансування соціальних галузей економіки країни.

Сукупні галузево-орієнтований та ресурсно-орієнтований підходи становлять незаперечну значущість наукового аналізу авторів монографії, оскільки дозволяють оцінити еволюцію інституціональних механізмів стійкого розвитку соціальних галузей.

Підкреслюючи необхідність відсторонення від кон'юктурних підходів до регулювання відносин економічних механізмів, пропонується використовувати інститут програмно-цільового підходу, який можна застосувати як у галузевому, так й у функціональному контексті. Програмно-цільовий метод дає змогу встановити пріоритетні цілі та завдання у процесі використання ресурсних коштів та розробити взаємопов'язані заходи щодо досягнення сталості у функціонуванні соціальної сфери.

На сучасному методичному рівні здійснено аналітичний огляд доступності житла. У монографії зазначено, що інвестиційне значення кожного з ринкових механізмів у кожний момент часу вельми умовні і не можуть слугувати універсальною мірою забезпечення населення житлом. Для забезпечення доступності житла запропонована концепція орендних будинків некомерційного найму. Такий підхід дає можливість у пріоритетному порядку забезпечити житлом громадян відповідно до соціальних стандартів. Докладно вивчено десять житлових програм і по кожній з них проаналізовано комплекс заходів щодо покращення їх реалізації.

Дослідження розкрило приховані незадовільні зміни у формуванні місцевих бюджетів. Аналіз показників місцевих бюджетів з усією очевидністю виявив незадовільну спробу до (адміністративного) регулювання міжбюджетних відносин та уповільнення тенденції фінансового забезпечення соціально важливих галузей. Поглиблюється проблема територіальної нерівності у наданні послуг. Фінансове зміцнення регіональних місцевих бюджетів можливо через інституціональний механізм державно-приватного партнерства. Перш за все доцільно зосередити увагу на поповненні інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів. Це є нагальною потребою для сучасного розвитку соціальних галузей. Поки таке зовнішнє кредитування у структурі витрат місцевих бюджетів мінімальне. Сьогодні поліпшення якості обслуговування населення полягає насамперед у застосуванні соціальних технологій. Завдяки їм можливо оперативніше втручатись у процес надання послуг. Разом з цим важливо розвивати сучасні ефективні форми управління галузями: спеціалізацію, концентрацію, кооперацію різних видів діяльності.

Слід звернути увагу читача на важливий компонент підготовки тексту монографії — у необхідності узгодження статистичних даних шляхом співставлення економічної та програмної класифікації видатків бюджету. Удосконалений звіт доходів і видатків місцевих бюджетів змусив авторів дуже ретельно поставитись до підготовки даних для визначення і оцінки трендів динаміки фінансових ресурсів у галузях соціальної сфери.

Наукові дослідження свідчать, що трансформації в суспільстві, особливо в соціальній сфері потребують ретельного наукового обґрунтування. Економічні перетворення повинні спиратись на поєднання теоретичного аналізу та вивчення фактичного стану об'єкта дослідження. В монографії, що рецензується, звернення до теорії підвищує ймовірність практичних висновків. Автори охоплюють широкий спектр актуальних проблем, вирішення яких надасть можливість підвищити стійкість розвитку соціальної сфери.

*Д.е.н., проф., зав. кафедри управління персоналом та економіки праці
Міжрегіональної академії управління персоналом
Г. А. Дмитренко*